

Kulturna povijest Buševca

Črnko, Magdalena

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:641502>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-20**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za interdisciplinarne, talijanske i kulturološke studije

MAGDALENA ČRNKO

KULTURNA POVIJEST BUŠEVCA

Završni rad

Pula, 2018.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za interdisciplinarne, talijanske i kulturološke studije

MAGDALENA ČRNKO

KULTURNA POVIJEST BUŠEVCA

Završni rad

JMBAG: 0303060104

Studijski smjer: Kultura i turizam

Kolegij: Kulturna povijest Hrvatske

Mentor: prof. dr. sc. Slaven Bertoša

Pula, 2018.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Magdalena Črnko, kandidatkinja za prvostupnicu Kulture i turizma, izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju bilješke i bibliografija. Izjavljujem da ni jedan dio Završnoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, te ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za neki drugi rad na bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

U Puli, 25. lipnja 2018.

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Magdalena Črnko, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, nositelju prava korištenja, da moj završni rad pod nazivom „Kulturna povijest Buševca“ upotrijebi da tako navedeno autorsko djelo objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te preslika u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 25. lipnja 2018.

Potpis

Sadržaj

UVOD	1
1. STANOVNIŠTVO BUŠEVCA	2
2. SVAKODNEVNI ŽIVOT STANOVNIŠTVA.....	4
2.1. Školovanje.....	4
2.2. Obrti	8
2.3. Trgovina.....	8
3. NARODNI OBIČAJI	10
3.1. Običaji pri rođenju djeteta	10
3.2. Svadbeni običaji	11
3.3. Pogrebni običaji.....	14
4. DRUŠTVENA I KULTURNA DJELATNOST	16
4.1. Buševska glasila	16
4.2. Ogranak „Seljačke sloge“	17
4.3. Dobrovoljno vatrogasno društvo.....	19
4.4. Sportsko društvo „Polet“	20
4.4.1. Nogomet.....	21
4.4.2. Šah.....	22
4.5. Pučko kazalište	23
4.6. Ostale udruge	24
5. KULTURNO-POVIJESNI SPOMENICI	25
5.1. Kapela sv. Ivana Krstitelja	25
5.2. Spomenik žrtvama Drugog svjetskog rata	26
ZAKLJUČAK.....	27
LITERATURA.....	28
POPIS PRILOGA:.....	28
SAŽETAK.....	29
SUMMARY	30

UVOD

Selo Buševac nalazi se u Turopolju, južno od glavnoga grada Zagreba, uz glavnu cestu Zagreb-Sisak. Spada u Općinu Velika Gorica, a broji oko 870 stanovnika prema popisu iz 2011. Prema zapisima, selo postoji još od 15. stoljeća, a prvi put je spomenuto 1459. Kao i svako mjesto, tijekom povijesti Buševac je imao svojih uspona i padova, većih razvoja u gospodarskom smislu, bar koliko je to okolina dopuštala, ali i onih loših događaja poput požara i većeg gubitka stanovništva u vrijeme rata i bolesti. U davnoj prošlosti, u selu su živjele dvije glavne obitelji, a prema jednoj od njih dolazi i naziv. Kako su godine prolazile, stanovništvo je raslo te su se javila prezimena i obitelji od kojih je velika većina opstala sve do današnjeg dana. Budući da selo ima vrlo dugu povijest, ne čudi činjenica da se uz svima poznate povijesne događaje, poput napada Turaka i svjetskih ratova, može pratiti i bogata kulturna povijest stanovništva. Živeći u malom selu, nekada u potpunosti nerazvijenom, stanovništvo je uspjelo tijekom godina, osim razvoja u gospodarskom smislu, razviti i bogatu kulturnu i društvenu djelatnost, osnivajući brojne udruge, od kojih neke i danas djeluju, ali i manja društva koja su okupljala miljenike nekih hobija ili sličnog.

Ovaj rad obrađuje upravo tematiku kulturne i društvene djelatnosti stanovništva Buševca, kao i njihov svakodnevni život. Isto tako, dodiruje se tema gospodarskog razvoja u poglavlju o svakodnevnom životu, gdje se spominju buševski obrtnici, trgovine i krčme. Metoda koja se koristila prilikom pisanja ovog rada je analiza sadržaja književne građe, časopisa i internetskih stranica. Kako selo nije previše poznato, ne postoji veća količina literature o njemu, ali postoje knjige koje su napisali sami stanovnici sela koji se vole baviti poviješću te isto tako i službene stranice seoskih udruga, na kojima se mogu pronaći podaci o mjestu.

1. STANOVNIŠTVO BUŠEVCA

Buševac kao toponim prvi puta je spomenut davne 1459., u popisu osoba dužnih plaćati desetinu zagrebačkom Kaptolu. Kasnije se u raznim dokumentima spominjala i obitelj Buševac koja je živjela na prostoru sela. Nepoznata je činjenica kako i kada točno je nastao toponim i samo naselje. Postoje mišljenja kako naziv Buševac dolazi od slavenske riječi koja se do danas u hrvatskom jeziku izgubila. Činjenica koja potkrepljuje ovu tvrdnju leži u tome što postoje mjesta čiji naziv posjeduje sličan korijen riječi, kao što je, primjerice, Buševo kod Kladnja (Bosna i Hercegovina), Buševa u Makedoniji, Buševića na rijeci Uni, naselje i željeznička postaja Buševac u Rusiji, između Moskve i Sankt Peterburga itd. U ruskom jeziku, riječ *buševat* u prijevodu bi značila bučiti, galamiti ili praviti nered. Isto tako, važno je spomenuti kako je sve do početka 18. stoljeća selo imalo naziv Buševci, a tada se prebacilo u jedninu te se u svim dokumentima navodi naziv Buševac.¹

Krajem 15. stoljeća u Buševcu je živjelo nekoliko bogatih obitelji koje su nosile prezimena Buševac i Turhan. U dokumentima se povremeno spominju i druge obitelji, ali one su živjele po kmetskim selištima. Prema spisima Hrvatskog državnog arhiva, nakon 1600. ove dvije obitelji spominju se vrlo malo, većina ih je poginula u vrijeme rata ili završila u ropstvu nakon turskih osvajanja, ali počinju se spominjati žitelji koji i danas imaju svoje potomke u selu. Novi žitelji spominju se u sklopu popisa plemenite općine Turopolje, gdje su bili navođeni stanovnici više sela, kako bi se mogle raspodijeliti obveze i daće te kako bi općina znala na koji broj osoba može računati ukoliko Turci napadnu.²

Obitelji Bobesić i Lacković prve su koje se spominju kao žitelji Buševca u tim spisima. Zanimljivo je da se negdje nakon 1610. nekoliko članova obitelji Buševac uspjelo izvući iz turskog ropstva, a budući da su se vratili u selo, otac obitelji od novih stanovnika dobio je nadimak Rob, što se s vremenom pretvorilo u prezime Robić, koje je i danas prisutno u selu te je tako nestalo prezime Buševac. Od ostalih obitelji

¹ Rožić, I.: *Buševac*, 2015., str. 18.

² Isto, str. 39.-40.

koje su se u to doba doselile i nastanjivale Buševac, navode se obitelji Katulić, Rožić, Kos, Detelić, Črnko i Kovačević.³

Selo koje je dotad bilo relativno malo, naseljavanjem novih obitelji počelo je rasti. Bez obzira na rast, zbog velikih gubitaka nakon turskih osvajanja, Buševac je zaostajao za drugim selima općine.⁴ U sljedećoj tablici prikazano je kretanje broja stanovništva kroz godine.

Tablica 1. Broj stanovnika u Buševcu u 1758., 1900., 1971. i 2011.

Godina	1758.	1900.	1971.	2011.
Broj stanovnika	258	629	1003	886

(izvor: izradio autor prema podacima iz knjige Rožić, I.: *Buševac*, 2015.)

Dolaskom novih stanovnika u 19. stoljeću, javio se i noviji način života. Počevši od kuća, koje su do tada bile drvene i užom stranom okrenute prema cesti te s ulaznim vratima s dvorišne strane, novi žitelji krenuli su graditi zidane kuće širom stranom okrenute prema cesti, a isto tako i s ulaznim vratima s te strane. Također, nove kuće bile su više prilagođene trgovini, ugostiteljstvu i obrtničkim radionicama. Isto tako, stanovništvo je do tada nosilo samo narodne nošnje, a doseljenici su u selo unijeli popularnost nošenja bluza i jakna umjesto gornjeg dijela nošnje.⁵

Važno je spomenuti kako je 19. stoljeće donijelo i neke katastrofe u selo. Tako je već 1801. selo zadesila epidemija bolesti te odnijela živote 36 osoba, od čega su 27 njih bile djeca. Godina 1815. bila je zapamćena po dva velika zla. Prvo je gotovo cijelo selo izgorjelo u požaru, uključujući kurije i kuće, stoku i gospodarske zgrade. Isto tako, te godine dogodila se erupcija vulkana Tambora u Indoneziji pa su iduće tri godine bile izrazito hladne zbog prašine koja je zakrila Sunce, što je rezultiralo lošim urodima i glađu. Upravo zbog ovih razloga, stanovništvo je krajem stoljeća i početkom 20. stoljeća odlazilo u Sjevernu Ameriku u potrazi za boljim životom. Ovdje je važno spomenuti Imbru Kovačevića koji je nakon selidbe u Ameriku, pod imenom Jim Kovachevich, vrlo zaslužan za razvoj tamburaške glazbe u Americi.⁶

³ Rožić, I.: *Buševac*, 2015, str. 69.-73.

⁴ Isto, str. 105.

⁵ Isto, str. 132.-133.

⁶ Isto, str. 203.- 206.

2. SVAKODNEVNI ŽIVOT STANOVNIŠTVA

Svakodnevni život svakog čovjeka po nečemu se razlikuje, ali zajednice koje žive u istom mjestu ipak imaju neke zajedničke stvari kojima se svakodnevno bave. U ovom poglavlju kroz povijest je popraćen razvoj nekih svakidašnjih obveza i mjesta koje posjećujemo, kao što su, primjerice, škola, trgovina i razni obrti.

2.1. Školovanje

Do 17. stoljeća ne postoje nikakvi zapisi o postojanju škole na području Turopolja. Tek 1617. u spisima je spomenuto otvaranje škole u Velikoj Gorici, gdje bi učitelju svaka plemićka kuća davala četvrtinu žita kako bi ga se uzdržavalo. Međutim, iako je škola postojala i poneki stanovnici Buševca su je pohađali, ona nije bila dugog vijeka, budući da se u crkvenim zapisima iz 1634. spominje da škola više ne radi.⁷

Godine 1771. u Velikoj Gorici otvorena je škola u koju su trebali dolaziti svi iz turopoljske općine. Budući da je odaziv bio vrlo slab, turopoljski kapetan Ivan Kos dobio je zadaću da uz pomoć seoskih sudaca obiđe sva turopoljska sela, uključujući i Buševac, te da popiše svu djecu sposobnu za pohađanje škole. Roditeljima te djece zaprijetilo se da će ići u zatvor ne budu li slali djecu redovito u školu. Međutim, ne postoje zapisi o tome jesu li djeca i kako su, s obzirom na udaljenost, dolazila u školu. U početku, školovanje djece bilo je svedeno na minimum i pružala su im se samo najosnovnija znanja. Tako su oni u školi učili pisati, čitati i računati. Također, budući da je nedostajalo učitelja, i župnik je imao ovlast podučavati u školi.⁸

U Buševcu je otvorena Državna osnovna škola tek 1908., a njezino otvaranje ispalo je velika prekretnica u društvenom i kulturnom životu sela, budući da je do tada stanovništvo bilo nepismeno. Prvi stanovnik Buševca koji se školovao za učitelja bio je Jakob Kovačević. Školovao se nakon poticaja svećenika koji je uvidio kako je dječak iznimno nadaren u školi. Radio je kao učitelj u Požegi, međutim, umro je vrlo mlad zbog upale pluća.⁹

⁷ Rožić, I.: *Buševac*, 2015., str. 134.-135.

⁸ Na i. mj.

⁹ Rožić, I.: *Buševac*, 2015., str. 232.-237.

Državna osnovna škola u Buševcu nalazila se u kući obitelji Rožić, gdje su tada bile i pekarnica i gostionica. Prvi učitelj koji je došao podučavati u Buševac zvao se Milan Vitković, a dolazio je iz okolice Bjelovara. Dodijeljen mu je mali stan i komad zemlje, gdje je živio sa svojom obitelji. S obzirom da je došlo do promjene vlasnika objekta gdje se nalazila škola i da ju je sve više djece pohađalo, uvjeti su postali nezadovoljavajući, a učitelji ostajali podučavati sve kraće. Međutim, vukovinski učitelj

Slika 1. Učitelj Matija Mihatović pod odmorom u igri s učenicima
(Izvor: Rožić, I.: *Buševac*, 2015., str. 272.)

i orguljaš Dragutin Plut odlučio je pomoći školi te za vrijeme svojeg podučavanja uspio je osnovati ženski zbor i otvoriti malu knjižnicu, uz pomoć vatrogasnog društva.¹⁰

Iako su uvjeti u objektu škole bili loši, sve se dodatno pogoršalo nakon smrti vlasnika objekta i njegove

žene, kada se cijela zgrada u potpunosti prestala obnavljati. Izvješće nadzornika Banovića iz 1918. ovako je opisivalo školu u Buševcu: *školska zgrada u veoma trošnom stanju: žbuka otpada, okna porazbijana, podovi u učiteljskom stanu istruhli. Prvi skalin od stuba koje vode na kat, gdje se nalazi školska soba otruhno, ozdo i otpao, pa kad je potpisani silazio niz stube, skalin se omakne, i malo da nije pao i slomio vrat. Školska je soba neobijeljena.*¹¹ Nadležna tijela općine nisu reagirala na upite i zamolbe o popravljaju škole u Buševcu pa je tako uprava (sučija) sela 1920. krenula s raspravom o gradnji nove zgrade. Na kraju, zbog prevelikih troškova izgradnje, škola je premještena u Seljački dom (vijećnica sučije) 1925., a najam je iznosio 5000 dinara.¹²

Godine 1933. škola se preselila u novoizgrađenu zgradu, gdje se danas nalazi vrtić, a dobila je i novog učitelja – Matiju Mihatovića (slika 1). Mihatović je bio prvi učitelj koji se, osim podučavanjem djece, počeo baviti i društvenim životom sela, pa je tako

¹⁰ Na i. mj.

¹¹ Isto, str. 250.-251.

¹² Isto, str. 250.-257.

osnovao nogometni klub, dramsku sekciju i pjevački zbor. Također, 1934. organizirao je tečaj domaćinstva, koji je vodila Ana Popokopulos.¹³

Nastava u školi odvijala se u kombinaciji za prvi i drugi razred te za treći i četvrti, u smjenama. Svaki tjedan jedan od učenika bio bi redar, a dužnost mu je bila paziti na red, a isto tako je morao i brisati ploču, nositi drva u učionicu, kojima bi onda ložio peć te pripremiti školska pomagala. Kada bi u učionicu ušao učitelj ili učiteljica, svi učenici bi ustali i time pozdravili osobu koja je ušla. Također, učenici su morali uspravno sjediti i kada ne bi morali zapisivati, ruke držati na leđima i na klupi. U vrijeme kada je škola otvorena, fizičko kažnjavanje još uvijek je bilo aktualno. Neke od metoda koje su se koristile bile su kažnjavanje šibom (udaranje po dlanovima), klečanjem na zrnima kukuruza ili stajanjem u kutu učionice dok je trajala nastava. Oni posebno nemirni učenici završili bi u tzv. „magarećoj klupi“, koja se nalazila najbliže učitelju/ici, kako bi mogli odmah reagirati na neželjeno ponašanje. U prvom razredu učilo se čitanje i računanje, a knjige je uglavnom nabavljala buševska sučija. Učenici su imali male pločice i tzv. risalo kojim su pisali po njima. To je bio tanki kameni štapić koji bi poput krede ostavljao bijeli trag na pločici. Zbrajanje i oduzimanje učilo se na računalu, odnosno spravici koja se sastojala od drvenog okvira u kojem je bilo napeto deset žica na kojima su se nalazile drvene ili glinene loptice koje bi učenici pomicali lijevo-desno te tako učili računske radnje. Tek u kasnijim razredima koristile su se bilježnice u kojima se učilo lijepo pisati. Zanimljivo je da bi se kod učenja pisanja u bilježnicu olovka lagano držala kada bi se crte slova povlačile prema gore, a jako stisnula kada bi išle prema dolje, kako bi crte bile različite debljine. Kasnije se pisalo, osim olovkom, i tintom i perom. Ukoliko bi učeniku kapnulo tinte na papir, slijedila bi fizička kazna. Uz navedene predmete koje su učenici bili dužni znati, uređivalo se školski vrt, gdje su se učenici upoznivali sa znanjima o poljoprivredi, koja su im uvelike pomagala i kod kuće. Za vrijeme odmora igrale su se razne igre poput pikulanja, skrivača, lovice, školice, skakanja preko užeta itd. Također, škola je imala zaposlenu osobu koja je bila dužna obavljati sitne popravke, pripremati drva za zimu te čistiti školu i njezin okoliš.¹⁴

¹³ Rožić, I.: *Buševac*, 2015., str. 271.

¹⁴ Isto, str. 272.-276.

U vrijeme Drugog svjetskog rata školska nastava održavala se otežano zbog oštećenja škole, a i učitelj Mihatović bio je mobiliziran. Na njegovo mjesto došle su druge učiteljice, ali ne postoje zapisi iz kojih bi se moglo saznati više o tom periodu.¹⁵

Za razdoblje nakon Drugog svjetskog rata, također, ne postoje službeni zapisi. Međutim, prema sjećanjima mještana, Mihatović je radio kao učitelj u školi sve do 1952., a tada je premješten u Veliku Goricu. Nakon njega, kao učitelji su se bili postavljali uglavnom Buševčani. Čim je rat završio, povećala se želja za ideološkim obrazovanjem djece pa je tako nastala i Pionirska organizacija, koja je okupljala je najmlađe učenike, i Narodna omladina, koja je okupljala starije.¹⁶

Godine 1955. donesena je odluka o gradnji nove zgrade za školu, budući da je dotadašnja ponovno postala premalena za sve učenike. Također, godinu kasnije donesen je Zakon o obvezatnom osmogodišnjem školovanju, tako su mještani odlučili izboriti se za osmogodišnju školu u selu, budući da je tada već postojalo odvijanje nastave za šesti i sedmi razred. U gradnju škole uključilo se stanovništvo, tako što je pomagalo u gradnji ili dalo financijska sredstva. Također, u tom periodu je pokrenuta i večernja škola, namijenjena onima koji nisu završili osam razreda, kako bi sada nadoknadili propušteno. Škola u Buševcu, nakon dugogodišnje borbe mještana i nastavnika za osmogodišnjom školom, postala je područna škola Vukovine političkom odlukom 1. listopada 1965. Sedamdesetih godina vlasti su krenule u reorganizaciju ovih škola, a buševska škola izgubila je osmogodišnji program, budući da se u Vukovini izgradila velika nova zgrada škole koju su pohađala sva okolna sela, uključujući i Buševac. Nakon toga izgrađena je i nova, moderno koncipirana zgrada za odvijanje nastave.¹⁷

U vrijeme nakon osamostaljenja Hrvatske nestale su ideološke prilike u obrazovanju djece. Škola se napokon povezala s ostalim udrugama u selu, na obostranu korist, a učenici su dobili velik izbor i mogućnost izvannastavnih aktivnosti. Danas se surađuje i s Gradišćanskim Hrvatima iz Mađarske, Slovačke i Austrije. Tako djeca iz Koljnofa svake godine dolaze boraviti tjedan dana u Buševcu, pohađaju nastavu i uvježbavaju završnu priredbu.¹⁸

¹⁵ Rožić, I.: *Buševac*, 2015., str. 322.

¹⁶ Isto, str. 348.-352.

¹⁷ Isto, str. 360.-368.

¹⁸ Isto, str. 440.-445.

2.2. Obrti

U cijelom Turopolju, pa tako i u Buševcu, oduvijek su postojali ljudi koji su se uz stočarstvo i poljodjelstvo bavili drugim poslovima, kao što su izrada alata, potkivanje konja, građevinarstvo i slično. U prošlosti se takve usluge po selu nisu naplaćivale novčano, već se vraćalo nekim protuuslugama, veće ili jednake vrijednosti. S vremenom se javila sve veća potreba za novcem pa su tako oni članovi obitelji koji su znali obavljati obrtničke poslove počeli naplaćivati svoje usluge i tako zarađivali za obitelj.¹⁹

Tako su se u Buševcu razvila neka nova zanimanja, kao što je kirijaš, osoba koja je prevozila robu konjskom zapregom. Prevozilo se pretežito drvo za ogrjev i drveni stupovi za ograde do mjesta gdje su se prodavali. Zaprege su putovale uglavnom noću i to prema Zagrebu. Ovaj oblik obrta zadržao se sve do šezdesetih godina 20. stoljeća kada je ulogu preuzeo prijevoz kamionima i željeznicom, koji je postao jeftiniji, a bio je i brži.²⁰

Stanovnici Buševca su se bavili i obradom drva, lončarstvom, bravarstvom, krojenjem, izrađivanjem tambura, mesarstvom, stolarstvom, postolarstvom itd. Žene su bile uključene uglavnom u poslove oko gostionica, pekara i prodavale su robu po sajmovima. Zanimljivo je da su pekle tzv. *cipov*, nešto između gibanice, bijelog kruha i peciva. Radio se od specijalnog brašna kupljenog od strane trgovaca iz Petrinje, a dodavao mu se i šafran. Danas u selu postoji pekarnica upravo takvog naziva. Isto tako, Buševčani su dugi niz godina odbijali raditi u tvornicama, a čak pedesetih godina 20. stoljeća nerado su se zapošljavali u pilani u obližnjem selu Turopolje.²¹

2.3. Trgovina

U prošlosti je obiteljska zadruga sela Buševac proizvodila svakodnevne stvari za stanovnike sela, kao što su hrana, obuća i odjeća. Ostale potrebe za kupovinom obavljale su se kod Židova koji su povremeno dolazili u selo i prodavali robu, ali ne

¹⁹ Rožić, I.: *Buševac*, 2015, str. 156.

²⁰ Isto, str. 156.-157.

²¹ Isto, str. 157.-159.

za novac već u zamjenu za neke druge proizvode, kao što je voće, povrće, med, krpe itd. U spisima se uvijek naglašavalo kako su stanovnici voljeli poslovati sa Židovima jer su radili pošteno i uvijek je sve bilo kako su dogovorili.²²

Budući da se selo nalazilo na prometnom putu koji je povezivao Zagreb s mjestima poput Petrinje, Siska i Gline, Buševac se razvio kao sajmišno naselje. Tako se blizu prostora današnjeg Trga seljačke sloge, na zemlji koja je pripadala općini, zasadilo dva stabla divljih kestena jer od njih bježe muhe, što je kod sajmišta vrlo važno. Uz cestu se nalazio sajmišni prostor, a prodavala se odjeća, obuća, buševski *cipov*, meso, vino, slastice itd. Također, u stražnjem dijelu sajmišta održavao se stočni sajam. Sajem se održavao tri puta godišnje, na dan sv. Josipa, 20. ožujka, na dan sv. Ivana Krstitelja, 25. lipnja, te na dan sv. Apostola, 16. srpnja.²³

Tek krajem 18. i početkom 19. stoljeća u Buševcu su se pojavile prve stalne trgovine, a bile su uglavnom u najmu stranaca. Te trgovine opstale su do ratova, a za vrijeme njih skoro sve su propale. Dugo nakon rata jedina trgovina u selu je bila ona zadružna, koju je vodio Franjo Kos. Pedesetih je godina poduzeće *Zvijezda* iz Zagreba otvorilo još jednu trgovinu, međutim, ona je brzo zatvorena. Kako je zadružna trgovina ponovno ostala jedina u selu, sve se više javljao problem opskrbe stanovništva pa je tako sama zadruga odlučila otvoriti još jednu trgovinu u svojem vlasništvu. No, 1972. u dokumentima je ponovno zabilježena samo jedna trgovina u Buševcu. Nezadovoljstvo je sve više raslo, a stanovništvo se stalno bunilo nadležnima, budući da je robe nedostajalo i bili su ograničeni na određenu količinu, koja se uglavnom rasprodala već u ranim jutarnjim satima. Iako su nadležni u selu prihvatili prigovore i povećali trgovinu, osamdesetih godina zabilježena je stalna nestašica robe. Najviše je nedostajalo proizvoda kao što su kava, deterdžent i šećer. Stanovništvo je sve više odlazilo u inozemstvo u nabavu namirnica za život, najčešće u Italiju i Austriju.²⁴

²² Rožić, I.: *Buševac*, 2015., str. 131.-132.

²³ Isto, str. 159.-161.

²⁴ Isto, str. 381.-382.

3. NARODNI OBIČAJI

Ono što razlikuje mjesto od mjesta, regiju od regije i državu od države, su običaji i način ponašanja u određenim životnim situacijama, kako sretnim, tako i onim tužnim. U ovom poglavlju govori se o običajima koji su se odvijali prilikom rođenja djeteta, svadbe i pogreba u Buševcu.

3.1. Običaji pri rođenju djeteta

Budući da je rođenje djeteta vrlo važan događaj u životu većine ljudi, tako su se kroz povijest javili brojni običaji, ali isto tako i praznovjerja, vezani uz njega.

Trudnice nisu imale nikakvu posebnu njegu, čak štoviše, obavljale su poslove baš kao i sve druge žene u kućanstvu, od čišćenja, kuhanja pa sve do rada u polju, sve dok ih nisu uhvatili trudovi. Pri rođenju djeteta, koje se često znalo događati i u polju za vrijeme rada, pomagala je seoska primalja (*babica*). Uglavnom je to bila starija iskusna žena kojoj su znanje prenijele majka i baka, koje su se također bavile istim poslom. Budući da su uvjeti poroda u to vrijeme bili vrlo loši, događalo se da pri porodu umre ne samo dijete nego i majka. Nakon rođenja djeteta primalja bi imala dužnost okupati ga i zatim staviti u malo korito, u kojem je dijete nadalje spavalo, a postavljalo se na klupicu pored majčinog kreveta. Također, obveza primalje bila je još nekoliko dana nakon rođenja obilaziti rodilju i kupati dijete, a nakon toga ta obveza prepustila bi se ženama u kućanstvu.²⁵

Budući da je bilo nemoguće u to doba razmišljati o zdravoj prehrani, djeca su često obolijevala od rahitisa pa se iz tog razloga novorođenčadi noge čvrsto umatalo i vezalo pojasom, zbog vjerovanja da će to spriječiti bolest. Uz to, koristile su se platnene pelene pod nazivom *cajnke*. Nakon što bi majka ojačala, dijete se premještalo u drvenu zipku, u kojoj bi boravilo tijekom cijelog dana.²⁶

Oko mjesec dana nakon poroda, rodilja je dobivala „jaču“ hranu u većim količinama, kako bi ojačala. Zanimljivo je da se nakon Drugog svjetskog rata, kad bi stanovnici Buševca dobivali pakete od svoje rodbine iz Amerike, vjerovalo da su juhe iz vrećice

²⁵ Rožić, I.: *Buševac*, 2015., str. 555.

²⁶ Isto, str. 556.

bile posebno hranjive pa su se one čuvale upravo za situacije kada bi se neka roditeljica morala hraniti nakon poroda. Uz taj vremenski period vezao se i običaj *priprave*. Tada su roditeljicu svakodnevno posjećivale žene iz sela, a nosile su joj posebnu hranu pripremljenu samo za nju, nazvanu *pripravom*. Bliža rodbina imala je običaj nositi pečenja, gibanicu i jaja, a ostale bi donosile kolače. *Priprava* se nosila u pletenoj košarici, tzv. *gospici*, prekrivenom bijelom salvetom. Muškarci su imali običaj pri posjetu roditeljici i djetetu ostavljati novčani prilog djetetu pod glavom, što se smatralo srećom.²⁷

Dijete se moralo krstiti najkasnije osam dana nakon rođenja. Nosilo se u posebno izrađenom jastuku. Na krštenje je dijete uvijek nosila kuma, bez obzira na spol djeteta. U Buševcu je postojao i običaj da sva djeca u obitelji imaju istu krsnu kumu, iako to nije bilo obvezatno. Također, kumstvo se uzvraćalo pa bi tako majka čije se dijete krstilo bila krsna kumi djeci koju bi kasnije rodila tadašnja kuma.²⁸

Što se tiče praznovjerja, u Buševcu se vjerovalo da ukoliko bi se netko zamjerio trudnoj ženi, na očnom kapku napravio bi mu se bolni *ječmenec*. Također, trudnica nije smjela vidjeti mrtvaca jer bi dijete moglo umrijeti, a isto tako nije se smjela skrivati nikakva hrana pred njom, kako se ne bi izazvalo da dijete kasnije odbija jesti takvu hranu kakva je bila sakrivena od nje. Za vrijeme *priprave*, dijete se smjelo pogledati, ali ne i glasno pohvaliti, kako se ne bi ureklo. Ako je netko slučajno izrekao kakvu pohvalu, morao je odmah reći *ne vrekel ga* ili *ne budi m vuroka*, kako bi se urok spriječio. Ukoliko bi se dijete došlo posjetiti navečer, gosti nisu smjeli odmah pristupiti djetetu iz mraka, već su morali najprije popričati s ukućanima, dok „mrak nije otišao“. Također, bolesti djeteta smatrale su se rezultatom uroka. U tim situacijama pozivala bi se vračara koja bi prelijevanjem vode preko užarenog ugljena skinula urok s djeteta.²⁹

3.2. Svadbeni običaji

Turopoljske svadbene običaje najviše je proučavao Josip Kovačević Bizomkin, rođen 1936., te je temeljem svojih istraživanja napisao pripovijetku i dramu „Ženidba

²⁷ Na i. mj.

²⁸ Na i. mj.

²⁹ Na i. mj.

turopoljskog plemenitaša Vida Lackovića“, objavljenu 1967. Međutim, bez obzira na to što postoje velike sličnosti između svadbenih običaja turopoljskih sela, običaji se ipak mogu razlikovati u nekim segmentima. Prvi zapis o vjenčanju stanovnika Buševca zabilježen je davne 1678.³⁰

Buševski svadbeni običaji počinjali su izborom bračnog partnera. Budući da je u prošlosti selo bilo relativno maleno, običaj je bio da buševski momci biraju djevojke iz drugih sela. Krajem 19. i početkom 20. stoljeća, zbog povećanja broja stanovnika, sve se češće događalo da i momak i djevojka budu iz Buševca. Ako se tada još dogodilo da je neki momak izabrao djevojku iz drugog sela, Buševčani ga nisu smatrali previše ozbiljnim jer su smatrali da kad bi bio dovoljno dobar, mogao bi naći ženu i u Buševcu. Uz to bilo je poželjno da i momak i djevojka budu plemićkog podrijetla jer ukoliko jedan nije bio, teže se dobivao pristanak roditelja. Momci su se ženili između 18. i 22. godine, a djevojke između 15. i 20. Izbor bračnog partnera bio je često na roditeljima, a ukoliko su si momak/djevojka sami birali partnera, morao se tražiti pristanak roditelja. Također, u drugom slučaju bliža je rodbina morala saznati što o tome misli druga strana, a ako je odgovor bio pozitivan, išlo se u *vuglede*.³¹

Vugledi su bili naziv za formalne susrete momka i djevojke, uz nazočnost roditelja. Roditelji momka, zajedno s njim, morali bi uz bilo kakvu izliku doći u posjet djevojčinih roditeljima. Tamo se razgovaralo o svakodnevnim poslovima, događajima i urodu, a spominjala se i moguća svadba. Ako je dogovor bio pozitivan, pripremali su se *snoboki*.³²

Snoboki su zapravo bili prosidba, a dok se u drugim turopoljskim selima zadržao običaj da momak ide u prosidbu djevojke, u Buševcu je običaj bio da djevojka *snubi* (prosi) momka. Dogovorenog dana, djevojčini bi roditelji s najužom rodbinom došli navečer k momku. Tu se odvijao uvodni razgovor nakon kojeg se navodio razlog dolaska, a obje strane su hvalile svoju djecu (momka i djevojku). Nakon toga, pozvao bi se momak u prostoriju i pitao pristaje li na ženidbu. Ako je momak iz nekog razloga odbio ženidbu, morao se samo zahvaliti i reći kako je premlad za ženidbu te izaći iz

³⁰ Rožić, I.: *Buševac*, 2015., str. 557.

³¹ Isto, str. 557.

³² Isto, str. 557.-558.

kuće. Ukoliko je pristao, slijedila je rasprava o mirazu, kapari, datumu za odlazak na zapis i *zapitke* te sam datum svadbe.³³

Obično prve subote nakon prosidbe, momak i djevojka odlazili su u Staro Čiče u župni dvor na zapis, a pridruživao im se i gospodar zadruge koji je župniku bio dužan objasniti rodoslovlje, kako ne bi došlo do braka između bližih srodnika.³⁴

Zapitki su naziv za događaj obično nakon prve nedjelje poslije zapisa, gdje su se obitelji i bliža rodbina mladenaca nalazili u kući djevojke na gozbi, kako bi se potvrdila ženidba. Tada se predavala i kapara od strane djevojčinih roditelja, a momak je u znak potvrde darovao djevojci jabuku. Također, dogovaralo se tko će se zvati u svatove i koliko će dana trajati svadba. Taj dogovor na kraju bi se zalio čašicom rakije.³⁵

Svadba se održavala u oba doma i to u kasniju jesen ili zimu. Tjedan prije svadbe pripremala se hrana, klalo se životinje i peklo kolače, a u pripremama je sudjelovala sva rodbina. U djevojčinoj kući pospremala se odjeća, ručnici, posteljina i slično u škrinje, koje su se prvog dana svadbe odvozile k mladoženji. Djevojka je sa sobom mogla donijeti što god je željela od namještaja, samo nije smjela krevet jer je zadaća mladoženjine zadruge da napravi jedan. Vrijeme trajanja svadbe bilo je tri do četiri dana. Prvi dan prevezio se miraz u kuću mladoženje, gdje su svi mogli vidjeti što je sve mladenka donijela. Drugi dan odvijao se glavni dio svadbe. Svi su se okupljali kod mladoženje i potom u povorci odlazili po mladu. U povorci su sudjelovali mladoženja, kumovi, muzikanti i svatovi. Mladoženja je morao nositi plemenitašku odoru (uske hlače, menten, čizme, šubara i sablja), ali nosili su je i kumovi i svati. Kod djevojke u zatvorenom dvorištu svatove su dočekali gospodar svadbe i poneki član obitelji, a njihova je uloga bila ne pustiti svatove odmah po mladu, nego tek nakon naguravanja, objašnjenja razloga dolaska i predaje pijetla od strane kuma. Nakon tog natezanja, mladoženja bi morao dokazati da je spreman za ženidbu pa se od njega tražilo da od komada drveta smještenog na panj i prekrivenog rupcem nacijepa trijeske. Kad bi obavio zadatak, dovela bi se lažna mlada, a nakon odbijanja lažne mlade, došla bi prava. Postojao je i običaj da se mladenci zatim uhvate za ruke i okrenu tri puta u smjeru kretanja sunca. Tada bi se krenulo u župnu crkvu na

³³ Rožić, I.: *Buševac*, 2015., str. 558.

³⁴ Na i. mj.

³⁵ Na i. mj.

vjenčanje. Nakon vjenčanja se početkom dvadesetog stoljeća stvorio običaj slikanja mladenaca sa svatovima, a isto je tako jedno vrijeme postojao običaj odlaska mladenaca fotografu u Veliku Goricu kako bi ih slikao te bi se ta slika postavljala iznad kreveta mladenaca. Velika je zanimljivost da se u Buševcu dugi niz godina nije prikupljalo darove za mladence, taj običaj se pojavio tek tridesetih godina 20. stoljeća. Treći dan svadbe, povorka iz mladenkine kuće došla bi do mladoženje. Mladenku bi dočekali svekar i svekrva s peharom vina i hljebom kukuruznog kruha. Kad bi prelazila kućni prag, mlada bi udarila tri puta cipelom u prag i rekla: *Vse prah pod moj strah*, čime bi ukućanima dala do znanja da ih se neće bojati. Također, za stolom se mladoj u krilo stavljalo muško dijete, kako bi se ukazala želja da prvo dijete bude muško, zatim bi se dugim plesom i igrama provjeravalo je li mladenka šepava, nakon čega je slijedila gozba. Nakon nje, svatovi bi odlazili, ali jedno vrijeme postojao je običaj da mlada svim svatovima mora oprati noge, što je kasnije ukinuto. Tjedan dana nakon svadbe, mladenkini roditelji dolazili bi u prvi posjet kćeri u novom domu, a mladoženjini roditelji bili su dužni pripremiti veliku gozbu.³⁶

Međutim, u prvoj polovici 20. stoljeća običaj višednevne svadbe u potpunosti je nestao. Tada su se počele odvijati jednodnevne svadbe sa svim elementima višednevne. U najnovije doba opstali su samo neki od svadbenih običaja, kao što je doček pred ulazom u kuću mlade, dovođenje lažne mlade i drugo.³⁷

3.3. Pogrebni običaji

Nakon običaja vezanih uz sretne događaje u životu ljudi, postoje i oni, tužni, ali neizbježni, vezani uz smrt čovjeka. Tako se, kao i u većini drugih krajeva, u Buševcu pred mogućnost smrti zbog bolesti ili starosti u ormaru čuvala posebna odjeća, koju su Buševčani nazivali *vumrel*, odnosno *vumreno odelo* za muškarce ili *vumreno ruvo* za žene. Kad se uvidjelo da je gospodaru/ici kuće bliži smrt, pozvalo bi se nekog od pismenih stanovnika Buševca i nekoliko svjedoka, kako bi se sastavila oporuka.³⁸

Kad bi osoba bila na samrti, u posjet bi joj dolazili rodbina i prijatelji, u svrhu opraštanja s njom. To se odvijalo bez obzira na okolnosti i bolest čovjeka, izuzetak je

³⁶ Rožić, I.: *Buševac*, 2015., str. 559.-561.

³⁷ Isto, str. 562.

³⁸ Isto, str. 564.

bila jedino situacija ako je doktor zabranio posjete zbog zaraze. Također, na ukućanima je bilo da osobi na samrti omoguće posljednju ispovijed pa bi gospodar zadruge slao kočijaša po župnika. Uz to, na stolici uz krevet morala se nalaziti svijeća, koja je morala biti upaljena u trenutku smrti, kako bi pokojniku osvijetlila put u nebo i kako bi otišao tamo bez grijeha. Osim toga, umirućoj osobi su se ruke postavljale na prsa i oko šaka mu se omotala krunica, a nakon smrti sva ogledala su se morala okrenuti prema zidu ili prekriti plahtom. Isto tako, ukoliko je kućanstvo posjedovalo sat s klatnom i utezima, on se morao zaustaviti sve dok pokojnika ne bi iznijeli iz kuće. O smrti se uvijek obavještavalo zvonara sela, kako bi zvonio za pokojnika. „Zvonar bi za žensku osobu zvonio tri puta s dva *fugoša* (kratka prekida – međuzvona), a za muškarca četiri puta s tri *fugoša*.³⁹ Žene u kućanstvu i iz rodbine morale su *javkati* za pokojnikom kako bi izrazile žaljenje, dok se za umrlim djetetom nikad nije *javkalo* jer se vjerovalo da je dijete odmah postalo anđeo. Zatim se pokojnika opralo i obuklo u *vumrelo*, pleglo na krevet i čekalo da se donese lijes. Kad bi ga postavili u lijes, lijes bi se stavio u sredinu prostorije gdje bi pokojnik ostao dan i noć, dok ga ne bi odvezli. Također, postojao je običaj dolaska gledanja mrtvaca i smatralo se da ako se mrtvac pomladio, odnosno izgledao mlađe, da će sljedeća osoba koja će umrijeti biti mlada. Muškarci su imali zadatak da tijekom noći paze na mrtvaca i da se svijeća ne ugasi. Kad bi se sa župnikom dogovorio dan pogreba, mrtvačka kola dolazila bi po lijes. Nakon što se lijes postavio na kola, na njega bi se stavio križ s imenom i godinama pokojnika, a zatim bi se formirala povorka i krenuli su prema kapelici sv. Apostola. Svi koji su se našli na putu povorci, zastali bi i prekrižili se. Nakon ukopa, sljedećih tjedan dana za pokojnika su zvonila crkvena zvona, ujutro i navečer. Poslije pogreba održavale su se karmine, gdje su se jeli mlinci i prepričavale uspomene na pokojnika. Također, žene su nosile crnu odjeću u znak žalosti za umrlim ukućanom. U novo doba, ovi običaji su uglavnom nestali i pokojnik se odmah odvozi u mrtvačnicu, dakle, ne ostaje u kući.⁴⁰

³⁹ Na i. mj.

⁴⁰ Rožić, I.: *Buševac*, 2015., str. 564.-567.

4. DRUŠTVENA I KULTURNA DJELATNOST

U 20. stoljeću u Buševcu se uvelike razvila kulturna i društvena djelatnost, na što nam ukazuju brojne udruge nastale u tom periodu, a neke od njih mogu se pohvaliti postojanjem i danas. U ovom poglavlju detaljnije su opisane najvažnije udruge nastale u Buševcu, o kojima, također, i postoje neki zapisi iz kojih je moguće izvući ove informacije.

4.1. Buševska glasila

S obzirom da je u selu sve više rasla kulturna i društvena djelatnost, javila se potreba za većim informiranjem žitelja o događajima u selu. Prva osoba koja se angažirala za osnivanje seoskog lista bio je Josip Rožić Gelnarov, koji je 30. lipnja 1953. pokrenuo tjedni bilten *Nogomet*. Tiskao se svaki utorak, a čitali su ga igrači i navijači. Bilten je u sadržaju analizirao utakmice, donosio vijesti s odigranih utakmica i predlagao sastave momčadi. Nažalost, nepoznato je koliko je brojeva ovog biltena tiskano.⁴¹

Prvi šaljivi i satirični list *Štrč* pojavio se 1959. Nije imao navedenog izdavača, već se tiskao u organizaciji Narodne omladine, a tiskana su samo tri ili četiri broja.⁴²

Najambiciozniji pothvat ostvario je buševski pisac Josip Kovačević, kada je 1964. pokrenuo izdavanje *Glasa Buševca* i godišnjeg biltena *Godišnjak*, sve u okviru Ogranka seljačke sloge. *Glas Buševca* tiskao se punih jedanaest godina, a njegov rad je prestao zbog nedostatka financijskih sredstava. Njegovi članci danas služe kao dobar izvor o događajima iz tog vremena. U njemu su se objavljivali intervjui sa stanovnicima, njihova sjećanja i drugo. *Godišnjak* se tiska i danas, a njegov sadržaj odnosi se samo na rad Ogranka seljačke sloge.⁴³

Osnovna organizacija Saveza socijalističke omladine Buševac je 1979. pokrenula omladinski list naziva *Mi toliko*. S obzirom da je list bio namijenjen mladima, karakterizirao ga je ležerniji način pisanja, a što se tiče sadržaja pisano je o radu

⁴¹ Isto, str. 404.-406.

⁴² Na i. mj.

⁴³ Na i. mj.

Saveza, komentirali su se neki događaji iz sela, objavljivali se intervjui, humor, priče i poezija. Međutim, tiskalo se samo nekoliko brojeva i ovaj list se ugasio.⁴⁴

Posljednji pokušaj pokretanja nekog lista u Buševcu dogodio se 2005. pod nazivom *Buševski spominek*. Nakladnik ovog lista bio je Polet INFO, a kao urednici su se navodili Nenad Črnko, Barica Kovačević, Ana Katulić i Josipa Kovačević. Budući da u prvom broju, točnije Uvodniku, nisu uspjeli od mjesnog odbora dobiti novčana sredstva, ovaj projekt se ugasio prije nego što je i zaživio.⁴⁵

4.2. Ogranak „Seljačke sloge“

Dana 11. travnja 1920., nakon održavanja vatrogasne vježbe, Josip Zube obavijestio je prisutne mladiće da će se za tjedan dana održati osnivački zbor prosvjetnog i dobrotvornog društva „Seljačka sloga“. Mladići su o tome obavijestili ostatak stanovništva Buševca, a na sastanku se već pedesetero ljudi javilo za članstvo. Na istom sastanku sastavljen je statut društva, u kojem su se iznijela sva pravila, ciljevi i svrha osnivanja ovakvog društva. „Seljačka sloga“ bavila se prosvjetom stanovništva, ali i unaprjeđenjem kulturnog i društvenog aspekta u selu. Međutim, samo pet godina nakon osnutka rad je nazadovao, budući da se republikanski nastrojeno stanovništvo Buševca pobunilo protiv društva, smatrajući da je to samo oblik djelovanja HSS-a pa se tako mnogo članova ispisalo.⁴⁶

Uslijedio je loš period za rad „Seljačke sloge“, koji je 1926. spao pod Dobrovoljno vatrogasno društvo, a kulturna djelatnost kasnije se prebacila na Športski klub Seljak. Središnjica „Seljačke sloge“ doživjela je obnovu 1935. u Zagrebu, a odmah je pokrenuta i obnova ogranaka u hrvatskim selima. Kako bi se obilježilo neprekinuto djelovanje „Seljačke sloge“ u Buševcu, bez obzira na činjenicu da je djelovala u okviru drugih udruga i društava, Športski klub Seljak pretvoren je 1939. u Ogranak „Seljačke sloge“, a sportski dio kluba (nogometaši) nastavili su djelovati odvojeno, pod nazivom „Polet“. Nakon obnove, Ogranak se bavio uglavnom opismenjavanjem stanovnika Buševca i dramskom djelatnošću. U vrijeme Drugog svjetskog rata vlasti NDH branile su rad Ogranka, a dosta članova je i poginulo na bojištima. Po završetku

⁴⁴ Na i. mj.

⁴⁵ Na i. mj.

⁴⁶ Rožić, I.: *Ogranak Seljačke sloge Buševac*, 2010., str. 29.-38.

rata, nastavila se kulturno-prosvjetna djelatnost Ogranka, no javio se problem odabira točnih djelatnosti kojima bi se Ogranak bavio, budući da su Narodna omladina i ostale udruge u selu preuzele većinu djelatnosti. Rad Ogranka doživio je zastoj koji je prekinut tek 1952., kada je mladež Buševca preuzela njegovo vodstvo. Došlo je do poticanja dramske i pjevačke skupine, budući da je interes za njih bio velik.⁴⁷

Godina 1967. bila je od presudne važnosti za Ogranak „Seljačke sloge“ Buševac. Te godine po prvi put izvedena je Turopoljska svadba (slika 2.), o kojoj je 1970. snimljen i film, a koja je prikazivala svadbene običaje Buševca i okolnih sela, prema ranije spomenutoj drami „Ženidba turopoljskog plemenitaša Vida Lackovića“. Upravo taj događaj bio je temelj osnivanja folklorne sekcije Ogranka „Seljačke sloge“, koji je danas i prva asocijacija kada se spomene Ogranak. Iste godine uspostavljene su veze s hrvatskim manjinama u okolnim državama pa je tako Ogranak dobio priliku svoje folklorne i druge programe prikazivati u Mađarskoj, Rumunjskoj i Austriji. Također, izabran je novi predsjednik Stjepan Robić, koji je uspostavio temelje moderne udruge u Ogranku „Seljačke sloge“.⁴⁸

Slika 2. Uprizorenje Turopoljske svadbe, 2015.

(izvor: <http://www.kronikevg.com/u-turopolje-na-zenidbu-turopoljska-svadba-postaje-svjetski-turisticki-proizvod/>, preuzeto 25. lipnja 2018.)

⁴⁷ Isto, str. 38.-96.

⁴⁸ Isto, str.115.-132.

Iako je već te godine postavljen temelj za folklornu sekciju, interes je bio vrlo slab pa je tek 1975. ozbiljno pokrenuta sekcija jer se interes javio među učenicima. Tako je organizirana tamburaška i plesna sekcija, koje djeluju sve do danas. Iste godine, za voditelja plesne skupine odabran je Mojmir Golemac, koji je bio član profesionalnog ansambla narodnih pjesama i plesova Hrvatske „Lado“. Upravo je ovaj čovjek, koji i danas uči plesu folkloraše Ogranka, Ogranak „Seljačke sloge“ uzdignuo na sam vrh hrvatskog amaterskog folklora. Isto tako, drugi stručnjak iz „Lada“, Antun Tuna Barić, doveden je kako bi vodio tamburašku sekciju.⁴⁹

„Danas se folklorna sekcija sastoji od: plesne i tamburaške „A“ grupe, plesne „B“ grupe, dva plesna pomlatka (C i D grupa), rekreativne „A1“ tamburaške i plesne grupe, te vokalnih grupa.“⁵⁰ C i D grupa uključuje djecu u dobi od 6 do 12 godina, a vodi je Maja Kovačević. Djeca uče igre i plesove primjerene njihovoj dobi, kako iz Turopolja, tako i iz ostatka Hrvatske. Plesna B grupa ima istu voditeljicu, a članovi imaju 12-15 godina. Ona najvažnija grupa je A grupa, koja je uvježbana za izvođenje cjelovečernih koncerata u trajanju i do 90 minuta. Osim što je tamburaška A grupa pratnja plesnoj, postoji i nekoliko samostalnih instrumentalnih izvedbi, uključenih u koncerte, gdje tamburaši imaju priliku pokazati sve svoje mogućnosti. Plesna grupa A1 broji oko 20 članova i rekreativno se bavi plesom i sviranjem, ali održava i nastupe. Voditelj ove grupe je prije spomenuti Mojmir Golemac. Vokalna grupa sastoji se od izvođača iz A i A1 grupe, plesne i tamburaške, već nekoliko godina priprema Božićne koncerte, a snimili su i dva CD-a. Osim folklorne, danas postoje i Etno, Dramska, Foto i video i Literarna sekcija.⁵¹

4.3. Dobrovoljno vatrogasno društvo

S obzirom da su kuće u prošlosti bile izgrađene od drva i slame, bile su vrlo podložne požarima, pogotovo uzevši u obzir da su se u njima nalazila otvorena ognjišta kojima se grijao prostor. Budući da je selo doživjelo nekoliko većih požara gdje je izgorjelo podosta kuća u selu, potreba za vatrogasnim društvom bila je sve veća. God. 1875. u selo je dobavljena vatrogasna štrcaljka, ali društvo još uvijek nije bilo osnovano.

⁴⁹ Isto, str. 133.-146.

⁵⁰ <https://oss-busevec.hr/folklorna-sekcija/>, preuzeto 12. lipnja 2018.

⁵¹ <https://oss-busevec.hr/folklorna-sekcija/>, preuzeto 12. lipnja 2018.

Budući da se njezino korištenje pokazalo vrlo učinkovitim, 1900. osnovano je Dobrovoljno vatrogasno društvo, koje je okupljalo mladiće iz sela koji su se znali koristiti štrcaljkom. Osnivači ovog društva bili su Josip Kovačević, Josip Robić Šnajder, Josip Robić Kolar i Ivan Robić. Međutim, kod osnutka se već očitovalo nezadovoljstvo nekih seljaka koji su smatrali da je dosadašnje iskustvo gašenja požara bilo sasvim dovoljno za potrebe sela te da nema smisla formalno osnovati društvo. Bez obzira na to društvo je osnovano, a godinu kasnije, uz novu opremu, dobili su i spremište za nu. Sastanci su se odvijali u lokalnoj gostionici.⁵²

Početak tridesetih godina 20. stoljeća gotovo sav društveni život Buševca odvijao se u okviru vatrogasnog društva. Tu su se odvijale probe i nastupi pjevačkih i tamburaških zborova i dramske sekcije. Budući da je 1934. stigla zapovijed jugoslavenskih vlasti kako svaki vatrogasac mora polagati zakletvu kralju, a Buševac je bio iznimno republikanski nastrojen i zabranio je svojim vatrogascima, Dobrovoljno vatrogasno društvo dobilo je zabranu rada. Sve djelatnosti koje su odvijale u okviru ovog društva prebačene su na tada tek osnovani Sportski klub „Seljak“.⁵³

Kada su se ideološke prilike napokon smanjile, nastavilo se s radom. Godine 1982. za predsjednika je izabran Josip Robić Haba, a uslijedile su brojne promjene u društvu. Tako je pokrenuta dječja i omladinska vatrogasna skupina koja je uvježbavanjem došla do natjecanja i osvojila brojne nagrade diljem Hrvatske. Također, u društvo su se uključile i ženske osobe, što do tada nije bio slučaj. Udruga danas broji oko 170 članova, od kojih je čak 70 redovito aktivno, a 46 su djeca i mladi. Također, vatrogasci svake godine posjećuju seosku školu i vrtić, kako bi djeci ponudili uključenje i upoznali ih sa svojom važnošću i radom.⁵⁴

4.4. Sportsko društvo „Polet“

Selo Buševac s nogometom je upoznao ranije spomenuti učitelj Matija Mihatović. Budući da je mlad došao živjeti u selo, brzo se sprijateljio s vršnjacima, a s obzirom da je volio nogomet, upoznao je mještane s pravilima igre. Tako je 1933. održan prvi nogometni trening u Buševcu. Nakon ljetnih mjeseci provedenih u igranju nogometa,

⁵² Rožić, I.: *Buševac*, 2015., str. 225.-227.

⁵³ Isto, str. 276.- 277.

⁵⁴ Isto, str. 412.-413.

održana je skupština na kojoj je osnovan Športski klub „Seljak“. Prvo nogometno igralište nalazilo se na današnjem Trgu Seljačke sloge, međutim ubrzo se uvidjelo kako je ono premaleno pa je prebačeno u nekadašnju šikaru blizu potoka Bune. Budući da je za tek osnovan klub trebalo nabaviti opremu, poput dresova i kopački, organizirane su dvije zabave na tadašnjem nogometnom igralištu i pokupljen je dobrovoljni prilog stanovnika sela. Nakon nabave opreme krenuli su redoviti treninzi dva puta tjedno. Osim nogometa, u sklopu Športskog kluba „Seljak“ jedno vrijeme su djelovali i zborovi, tamburaši te dramska sekcija.⁵⁵

Nakon osnivanja Gimnastičkog društva „Polet“ 1949., koje se u svom djelovanju bavilo samo nogometom, godinu kasnije došlo je do promjene naziva i spajanja Športskog društva „Seljak“ i Gimnastičkog društva „Polet“, pa je tako nastalo Sportsko društvo „Polet“. Iako je društvo imalo više kriza, uglavnom financijskih, upornošću i borbom zainteresiranih pojedinaca, svejedno je uspjelo opstati. Godine 1951. zbog uvođenja električne struje u selo, zabranjeno je korištenje tadašnjeg nogometnog igrališta zbog žica dalekovoda pa se tako na zahtjev mještana 1952. dodijelilo novo zemljište gdje je uređeno nogometno igralište, a tamo se nalazi i danas.⁵⁶

Sportsko društvo „Polet“ djeluje i danas, a djelatnosti kojima se bavi su nogomet i šah.

4.4.1. Nogomet

Nogomet kao sportska aktivnost popularan je u Buševcu od davne prošlosti. Početkom šezdesetih godina 20. stoljeća, Sportski klub „Polet“ brojio je 206 članova, a na čelu je bio Jakob Robić, koji je iste godine ostavio svoju dužnost. Budući da su se utakmice održavale svake nedjelje, dolazilo je mnogo navijača, a disciplina je nakon 1960. počela padati pa je tako utakmica često završila tučnjavom ili potjerom suca preko polja oko sela. Klub je čak jedan period zbog lošeg ponašanja bio diskvalificiran s natjecanja Zagrebačkog nogometnog podsaveza. Loše stanje trajalo je punih šest godina, a onda je na mjesto predsjednika stigao Blaž Katulić i stanje se

⁵⁵ Isto, str. 278.-283.

⁵⁶ Isto, str. 354.-356.

naglo popravilo. Čak je i drvena baraka koja je služila kao svlačionica igračima sedamdesetih godina zamijenjena novoizgrađenim objektom koji je, iako nije bio u potpunosti dovršen, imao uređen sanitarni čvor te svlačionice i tuševe. Nediscipliniranost se još povremeno pojavljivala, kako među igračima, tako i navijačima, a potpuno disciplinirana momčad stvorena je tek u drugoj polovici 70-ih, dolaskom novog trenera iz Velike Gorice. Godine 1979. nogometno igralište dano je u vlast NK „Polet“, a to je otvorilo vrata novim mogućnostima financiranja od strane širih vlasti. Sljedeće godine donesena je odluka o gradnji sportskog doma, u sklopu kojega se nalaze sve potrebne klupske prostorije, kao što su svlačionice, prostor za sastanke i ugostiteljski objekt. Novčana sredstva za izgradnju svih potrebnih objekata koji i danas postoje, uglavnom je Sportsko društvo „Polet“ samo zaradilo organiziranjem turnira i sudjelovanjem na natjecanjima.⁵⁷

4.4.2. Šah

Šah je popularnost u Buševcu stekao nakon Drugog svjetskog rata. U selo su znanje o ovoj igri donijeli mladi koji su bili u vojsci JNA i tamo je naučili. U početku je šah u selu služio kao zabava u večernje sate, budući da tada još nije bilo tehnologije kao danas. Neki su posjedovali šahovsku ploču i figure, a nekima se igra toliko svidjela da su samostalno krenuli izrađivati ih.⁵⁸

Organizirano igranje šaha u Buševcu počinje 17. ožujka 1962., kada je šahovska sekcija „Poleta“ registrirana u Šahovskom savezu Hrvatske. U to vrijeme ovo je bila jedina registrirana šahovska sekcija s područja cijele općine Velike Gorice. Prvi predsjednik šahovske sekcije bio je Stjepan Katulić – Črnkov. U periodu između 1962. i 1989., šahovska sekcija „Polet“ osvojila je 14 titula prvaka i tri druga mjesta na raznim natjecanjima u Hrvatskoj. Godine 1975. Zlatko Rožić pokrenuo je šahovsku školu za mlade, u kojoj su pronađeni brojni talenti koji su nakon osamostaljenja Hrvatske nastupili i na inozemnim natjecanjima. Također, devedesete se smatraju zlatnim dobom šahovske sekcije, budući da su osvojena brojna natjecanja, a i Maja Detelić, članica šahovske sekcije, 1998. je postala prvakinja

⁵⁷ Isto, str. 418.-420.

⁵⁸ Katulić, D.: *50 godina buševskog šaha*, 2012., str. 13.-25.

Hrvatske u šahu. Isto tako, 2001. šahistkinje „Poleta“ uspjele su se plasirati na Prvu hrvatsku ligu za žene i osvojiti prvo mjesto.⁵⁹

4.5. Pučko kazalište

Pučko kazalište u Buševcu djeluje kao dio djelatnosti Ogranka „Seljačke sloge“ kontinuirano još od 1923. Jedini prekid rada dogodio se za vrijeme Drugog svjetskog rata, ali nakon njega dramska djelatnost je nastavljena.⁶⁰

Sve je počelo 1923. na seoskoj zabavi povodom blagdana sv. Stjepana 26. prosinca. U vrijeme stanke između plesa, izvedena su dva igrokaza, *Car i svinjar* i *Seljak i gospodin*. To su bila dva kraća igrokaza obavljena kao prilog kalendaru u Danici. Budući da je to bio neočekivani događaj za sve mještane, prepričavao se danima, a interes za novim igrokazima rastao je iz dana u dan. Tako je osnovano Pučko kazalište Buševac, a krenule su se, osim kratkih igrokaza, uvježbavati i dulje dramske predstave koje su se tada bile izvodile u drugim kazalištima. Svake godine bilo je po nekoliko kazališnih premjera, a 1939. zbilo ih se čak sedam, među kojima je bilo i poznato Molierovo djelo *Škrtac*. Zanimanje za rad ove udruge postao je tako velik da bi se na izvedbama predstave dvorane popunile u tolikoj mjeri da je dio mještana gledao predstavu vireći kroz vrata.⁶¹

Uvjeti za rad skupine poboljšali su se 1950., kada je izgrađen Zadržni dom s velikom dvoranom i pozornicom, budući da do tada u selu nije postojala nikakva pozornica. Budući da se povećao broj predstava i samih gledatelja, sve više do izražaja su dolazili i glumci u predstavama, a posebice se izdvojio Zvonimir Črnko, koji je kasnije postao i profesionalni hrvatski glumac. Najveći uspjeh buševskih amatera je uprizorenje drame *Svoga tela gospodar*, autora Slavka Kolara, koja se izvodi i danas, ne samo u Buševcu, već i u cijeloj državi. Ovo djelo uprizorilo se prvi put 1969., a kasnije se ponovno pojavilo 1987., s novim redateljem. Pučko kazalište Buševac, iako je i mnogo godina prije nastupalo na državnom festivalu dramskih amatera Hrvatske, 2008. s Kolarovom dramom *Breza* postignulo je značajan uspjeh. Upravo to natjecanje odvelo je buševske glumce na razne hrvatske pozornice. Od

⁵⁹ Isto, str. 263.-281.

⁶⁰ Rožić, I.: *Buševac*, 2015., str. 524.-542.

⁶¹ Na i. mj.

ostalih poznatih dramskih djela, Pučko kazalište Buševac uprizorilo je Hamleta, Baladu Petrice Kerempuha, Gospodsko dijete itd.⁶²

S obzirom na gotovo sto godina rada Pučkog kazališta u Buševcu, ne čudi činjenica da su se neki stanovnici okušali i u pisanju dramskih djela. Najpoznatiji i najplodniji pisac Buševca, bio je Josip Kovačević, a napisao je djela Jankičevi snoboki (1955.), Veliko spravišće (1991.), Pismo bana Jelačića (2001.), Turopoljska svadba itd.⁶³

4.6. Ostale udruge

Uz navedene udruge, postojale su i one koje su okupljale žene, umirovljenike i borce iz Drugog svjetskog rata.

Aktiv žena organizirao je tečajeve domaćinstva i kuhanja šezdesetih godina. Također, održani su tečajevi krojenja i šivanja, ali i neke humanitarne akcije. Tečajeve je sveukupno završilo preko 55 polaznica, a inicijativom ove udruge osnovan je dječji vrtić u Buševcu koji i danas posluje. Danas udruga nosi naziv „Društvo žena“, a zadužena je za uređenje okoliša u selu, humanitarne akcije, organizaciju besplatnih zdravstvenih pregleda za žene itd.⁶⁴

Najnovija udruga u Buševcu udruga je naziva *Moj Buševac*. Osnovana je 2013. na inicijativu Danijela Rožića. To je neprofitna udruga koja se bavi organizacijom zabavnih, kulturnih i sportsko-rekreativnih događanja i manifestacija. Tako je, primjerice, svake godine održan nogometni turnir povodom Ivanja (proslava blagdana sv. Ivana Krstitelja), zatim novogodišnji vatromet te paljenje svijeća uz glavnu cestu u spomen na Vukovar. Neki od danas najpoznatijih i najpopularnijih događaja u Buševcu, organiziranih od strane ove udruge, su Buševska biciklijada (koja dobiva na sve većem značaju ne samo u selu, već i u većem dijelu Hrvatske), Kestenijada, Božić u Rožincu i Snježni spust u Ogulincu. Također, važno je naglasiti da sav prihod koji udruga zaradi, nakon što pokrije osnovne troškove, odlazi u humanitarne svrhe.⁶⁵

⁶² Rožić, I.: *Buševac*, 2015, str. 524.-542.

⁶³ Isto, str. 540.-541.

⁶⁴ Isto, str. 466.

⁶⁵ Isto, str. 467.

5. KULTURNO-POVIJESNI SPOMENICI

Iako površinom nije prevelik, Buševac ipak ima neke kulturno-povijesne spomenike koji su se očuvali do danas. Kapela sv. Ivana Krstitelja danas je jedan od najboljih primjeraka drvene sakralne arhitekture Turopolja.

5.1. Kapela sv. Ivana Krstitelja

Kapela sv. Ivana Krstitelja u Buševcu, koja se u prošlosti nazivala i kapelom sv. Apostola, jedan je od primjeraka drvenih kapela Turopolja. Izgrađena je u 17. stoljeću (prvi put se spominje 1668., ali prema nekim zapisima postojala je i ranije), pod utjecajem baroka, pa tako njezin oblik prati zidanu arhitekturu tog razdoblja u umjetnosti. Materijal koji se koristio u gradnji kapele je hrastovina s područja Turopolja. Financijski je izgradnja kapele bila pod sredstvima buševskih obitelji toga vremena – Katulići, Robići, Kovačevići, Detelići, Lackovići i Črnki. Njihova prezimena spominju se i na nekim natpisima i slikama u crkvi.⁶⁶

Osim iznimne vrijednosti zbog starosti, drvene arhitekture i samog vanjskog izgleda, kapela sv. Ivana Krstitelja i svojom unutrašnjošću dobiva na važnosti. Ono što se najviše ističe u unutrašnjosti kapele je oltar iz 17. stoljeća, koji je nedavno restauriran i vraćen u kapelu u punom sjaju. Osim oltara, kapela svoju posebnost zahvaljuje oslikanim svodom i zidovima, čije je oslikavanje počelo još u 17. stoljeću, a potrajalo sve do 1741. U sporovima oko naziva, zaključilo se da je kapela isprva trebala biti nazvana kapelom sv. Apostola jer ikone, oltar i oslikani prizori prikazuju temu Rastanka Apostola, ali u prošlosti je arhiđakon Ivan Robić krivo protumačio sliku na glavnom oltaru pa je tako zapovjedio da se naziv promijeni u kapela sv. Ivana Krstitelja, a on je ostao sve do danas.⁶⁷

Međutim, u 18. stoljeću javila se inicijativa da se podigne nova kapela u Buševcu. To je izvedeno 1768. te se pretpostavlja da je izgrađena potpuno nova kapela koja je sačuvala neke dijelove stare, a u koju su onda preneseni oltari (glavni oltar, oltar sv. Josipa i oltar sv. Jakova), a pošteđene su i neke slike te svod. Zbog truljenja i

⁶⁶ Cvitanović, Đ.: „Turopoljske ljepotice“, *KAJ - časopis za kulturu i prosvjetu* – Zagreb, 1975., str. 82.

⁶⁷ Isto, str. 82.-86.

oštećenja, u spisima se pronalaze informacije da je kapela ponovno obnovljena 1907., a u obnovi je glavna bila radionica Josipa Kovačevića. Zanimljiv je proces te obnove, budući da se cijela kapela podignula na balvane, a onda su se zamijenili temelji i sve se vratilo na isto mjesto. Iako su se pod, krov i zvonik mijenjali tijekom godina i obnavljali drugim materijalima, to se pokazalo vrlo nepogodnim u pitanju vlage pa je za gradnju poda vraćena opeka, kako je bilo i izvorno, a na krov se postavila šindra. Neke od slika koje su ostale sačuvane prikazuju Raspeće, Muke Kristove, Majku Božju s Apostolima i sl. Također, kapelu su oslikavali seoski slikari koji nisu bili toliko profesionalni u svojem radu pa se tako slike ove kapele razlikuju od onih u drugim crkvama koje su radili poznati umjetnici doba u kojem su nastajale. Tako su, primjerice, likovi oslikani u stiliziranoj odjeći, vrlo živahnih pokreta tijela kao da hodaju, savijenih lukova obrva itd. ⁶⁸

Posljednja rekonstrukcija kapele bila je 2004. Kao izvođač radova izabrana je tvrtka Iver Stone iz Augušanovca, a samu rekonstrukciju je nadzirao arhitekt iz Velike Gorice Ivan Leder. Kapela je većim dijelom bila rastavljena, a svaki dio bio je označen, kako bi se znalo gdje se nalazio, a kasnije se sve ponovno sastavilo. Restauracija je u potpunosti završena 2015. ⁶⁹

5.2. Spomenik žrtvama Drugog svjetskog rata

S obzirom da je Drugi svjetski rat u Buševcu odnio mnoge žrtve, odlučeno je da im se podigne spomenik u središtu sela. Ideju za spomenik izradio je Stanislav Mišić, kipar, a spomenik je izrađen 1964., uz dobrovoljni rad boraca i mladih iz sela. Na spomeniku su uklesana imena poginulih boraca i žrtava fašističkog režima, kako iz Buševca, tako i iz okolnog Novog sela i Ogulinca. Međutim, budući da radovi nisu na vrijeme dovršeni, a otkrivanje spomenika bilo je predviđeno za 26. srpnja 1964., na mjestu gdje su trebali biti uklesani likovi nalaze se samo crni obrisi, a spomenik do danas nije dovršen. ⁷⁰

⁶⁸ Isto, str. 86.-89.

⁶⁹ Rožić, I.: *Buševac*, 2015., str. 453.-454.

⁷⁰ Isto, str. 329.

ZAKLJUČAK

Na kraju, možemo zaključiti da Buševac ima vrlo dugu kulturnu povijest koja se može pratiti u različitim aspektima života i djelatnosti stanovništva. Smatram da se ne može mnogo sela u Hrvatskoj pohvaliti s tako bogatom kulturnom i društvenom djelatnošću, a isto tako ni s činjenicom da neke udruge i društva djeluju još i danas.

Ono po čemu je Buševac danas vrlo poznat u Hrvatskoj, ali i u svijetu, je Ogranak „Seljačke sloge“, koji se svojom folklornom i tamburaškom sekcijom promovira i prikazuje običaje ne samo u Hrvatskoj, nego i u inozemstvu te čak i na drugim kontinentima. Također, Ogranak „Seljačke sloge“ jedina je amaterska folklorna organizacija koja se može pohvaliti mogućnošću izvođenja cjelovečernih koncerata od strane najmlađe grupe, što smatram vrijednim pažnje i dobrom podlogom za daljnje promoviranje.

Nadalje, kapela sv. Ivana Krstitelja je vrlo vrijedan primjerak kulturne i povijesne baštine, stoga smatram da joj je potrebno pružiti adekvatnu zaštitu. S obzirom na to da se nalazi vrlo blizu glavne ceste Zagreb-Sisak koja je vrlo prometna, važno je pružiti svaku moguću zaštitu, kako se ne bi uništio ovako vrijedan primjerak. Također, važno je i očuvanje okolice crkve, koje je uspjelo do danas zadržati izvorni oblik i drvenu građu, kako se ne bi u potpunosti izgubio dojam i doživljaj prošlosti.

S obzirom na sve navedeno, Buševac posjeduje mogućnost valorizacije nekih aspekata svoje kulturne povijesti pa samim time i razvoj kulturnog turizma u njemu. Naravno, ne postoji infrastruktura potrebna za razvoj bogatog kulturnog turizma, ali uključivanje u ture okolice Velike Gorice i Zagreba je svakako moguće.

LITERATURA

a) knjige:

Katulić, Drago: *50 godina buševskog šaha 1962.-2012.*, Šahovski klub Polet Buševac, Buševac, 2012.

Rožić, Ivan: *Buševac*, Ogranak Seljačke sloge Buševac, Buševac, 2015.

Rožić, Ivan: *Ogranak Seljačke sloge Buševac*, Ogranak seljačke sloge Buševac, Buševac, 2010.

b) članci u časopisima:

Cvitanović, Đurđica: „Turopoljske ljepotice“, *KAJ časopis za kulturu i prosvjetu – Zagreb*, Zagreb 1974., str. 82.-89.

c) internetski izvori:

Ogranak Seljačke sloge Buševac, <https://oss-busevec.hr/folklorna-sekcija/>, preuzeto 12. lipnja 2018.

POPIS PRILOGA:

a) slika:

Slika 1. Učitelj Matija Mihatović pod odmorom u igri s učenicima.....5

Slika 2. Uprizorenje Turopoljske svadbe, 2015.18

b) tablica:

Tablica 1. Broj stanovnika u Buševcu u 1758., 1900., 1971. i 2011.3

SAŽETAK

Selo Buševac nalazi se u Zagrebačkoj županiji, otprilike 25 km južno od grada Zagreba. Nastalo je uz glavnu cestu Zagreb-Sisak, što mu kao karakteristiku daje dobru prometnu povezanost s većim mjestima u okolici. Budući da postoji još od 15. stoljeća, Buševac se može pohvaliti bogatom kulturnom poviješću.

Ovaj rad bavi se upravo tom tematikom. U njemu se detaljnije opisuju različiti aspekti iz svakodnevnog života, poput narodnih običaja (onih pri rođenju, svadbama i pogrebima), školovanja, obrta i trgovine, ali i bogata kulturna i društvena djelatnost te kulturno-povijesni spomenici. U Buševcu postoje brojne udruge i društva koja su kroz povijest počela djelovati inicijativom i interesima stanovništva, a neke od njih su opstale i do danas.

S obzirom na sve navedeno, u Buševcu postoji mogućnost valorizacije nekih aspekata njegove kulturne povijesti pa samim time i razvoj te uključivanje u kulturni turizam okolice.

SUMMARY

Buševec is a small village located in Zagrebačka county, approximately 25km south from the capital of Croatia, Zagreb. It was build along the road leading from Zagreb to Sisak, which automatically gave it a great connection to larger cities in its surrounding. Due to the fact that Buševec was established in the (early) 15th century, it has a rich cultural history.

This final work paper is severly based on the cultural history of Buševec, including descriptions of different aspects in the everyday life. Customs, happening after giving birth, during weddings or funerals, education, crafts and shops are only part of it.

The work is also about the cultural and social activities of the locals and the cultural heritage. There were a lot of associations established throughout the history of Buševec, mainly because of the motivation and initiatives of the population. Some of them even exist till this day.

Taking everything into consideration, Buševec surely has an opportunity to develop some aspects of cultural tourism and thereby become part of the cultural tourism of its surrounding.

Sažetak pregledala: Ljerka Bačurin, profesorica engleskog jezika i književnosti